

Agata Kałabunowska
Uniwersytet Jagielloński

Z miłości do swoich. Nowa odsłona problemu tożsamości narodowej na przykładzie niemieckiego ruchu identytarystów

Słowa kluczowe: identytaryzm, ruch identytarystów, Niemcy, tożsamość, skrajna prawica

Key words: identitarianism, identitarian movement, Germany, identity, the far right

Out of love to one's own. The problem of national identity on the example of the German identitarian movement.

Summery

The article aims to outline the understanding of national identity from the perspective of the German Identitarian Movement. It presents shortly the origins of this movement, then its political and ideological program and also various examples of political activity. The author claims that the ideas of

a nation and national identity but also patriotism in its normative sense varies from those the identitarians are popularizing. Their point of view is coined by ethnic and culture.

Wstęp

W naukach politycznych wiele terminów wciąż domaga się uściśleń. Precyzyjne definiowanie pojęć jest zadaniem nie tyle skazanym na porażkę, co w pewnym sensie nieprzerwanym. To, co przed wiekami nazywano demokracją znacznie różni się od reżimu politycznego określanego tym mianem współcześnie. Podobnie jest z większością najbardziej istotnych terminów politologicznych, jak władza, państwo czy społeczeństwo.

Do takich trudnych do uchwycenia terminów należą również pojęcia: naród, narodowość czy tożsamość narodowa. Słowa te mają odmienne znaczenie w zależności zarówno od czasu, jak i miejsca. Ponadto proste, utarte już określenie narodowości jako stosunku przynależności jednostki do określonego narodu lub państwa okazuje się być problematycznym, gdy mamy do czynienia z państwami wielo- czy też multinarodowymi. Definicja ta jest także niesatysfakcjonująca dla osób lub grup, dla których tożsamość narodowa odgrywa szczególnie dużą rolę, m.in. dla grup o poglądach narodowo-konserwatywnych oraz skrajnie prawicowych. Wśród zwolenników skrajnej prawicy panuje przekonanie, że „przynależność do grupy etnicznej, narodu lub rasy decyduje o wartości danego człowieka”¹. Ma więc ona znaczenie kluczowe dla ich wizji świata i ludzi.

Wyjątkowo niezadowoleni z obecnego stanu dyskusji nad narodowością i tożsamością narodową we współczesnych Niemczech są członko-

¹ Bundesministerium des Innern, *Verfassungsschutzbericht 2016*, Berlin 2017, online: <https://www.verfassungsschutz.de/embed/vsbericht-2016.pdf>, s. 38 (data dostępu: 16.07.2017).

wie stowarzyszenia Identitäre Bewegung Deutschland, zwani identytarystami. W debacie publicznej ruch ten określa się mianem radykalnego, radykalnie-prawicowego, ultraprawicowego, narodowo-konserwatywnego czy też *volkistowskiego*. Choć wciąż trudno o precyzyjne określenie dla tego stosunkowo nowego ruchu na niemieckiej scenie politycznej, z samego faktu jego ideologicznej przynależności do ruchu Nowej Prawicy wysnuć można wniosek, że mamy tutaj do czynienia z ruchem wysuniętym daleko na prawo politycznego spektrum. Ruch identytarystów w 2016 r. pojawił się po raz pierwszy w niemieckim sprawozdaniu rocznym w sprawie ochrony konstytucji, jako organizacja potencjalnie niebezpieczna dla porządku konstytucyjnego w RFN, gdzie zakwalifikowano go jako ruch skrajnej prawicy.

Celem niniejszego artykułu będzie przybliżenie elementów programu ideologicznego Identitäre Bewegung, które odnoszą się do kwestii tożsamości narodowej, narodu oraz patriotyzmu, a także próba zdefiniowania tych terminów w ten sposób, w jaki widzą je sami identytaryści. Zabieg ten z jednej strony może oddalić nas od ustalenia encyklopedycznych definicji wspomnianych pojęć, z drugiej zaś strony naświetli współczesne, alternatywne i – jak się także okaże – bardzo chwytnie i zarazem niebezpieczne sposoby ich rozumienia. Świadomość ich obecności w przestrzeni publicznej jest nie tyle przydatna, co również niezbędna w celu budowania odpowiedniej strategii ochrony przed radykalizacją.

Niemiecki identytaryzm to zjawisko stosunkowo nowe i w znacznej mierze oparte o działalność w świecie online. Z tego też powodu przeważająca część wybranych do analizy materiałów to dokumenty cyfrowe, przede wszystkim zaś portal internetowy ruchu Identitäre Bewegung jako źródło pierwotne, ale także oficjalne publikacje urzędów ochrony państwa. Na rynku niemieckim dostępnych jest obecnie zaledwie kilka monografii poświęconych ruchowi, nie mają one jednak w większości statu-

su monografii naukowych. Europejskiemu ruchowi identytarystów poświęcono natomiast kilka artykułów zarówno w anglojęzycznej, jak i niemieckojęzycznej prasie naukowej, a najważniejsze uwagi w nich zawarte zostały ujęte w niniejszej analizie.

Artykuł opiera się głównie o materiały dostępne w języku niemieckim, a wszystkie tłumaczenia zawarte w tekście to tłumaczenia własne autorki.

"Kim lub czym jest Identitäre Bewegung?"

Na tak postawione pytanie widniejące na oficjalnej stronie internetowej ruchu, identytaryści odpowiadają w następujący sposób:

Ruch identytarystów jest ogólnoeuropejskim patriotycznym ruchem młodzieżowym, który poprzez pokojowy aktywizm, polityczną edukację, a także aktywność wspólnotową i kulturalną broni (następujących) wartości: ojczyzny, wolności i tradycji. (...) Chcemy obrony tej spuścizny kulturowej, która przez stulecia ukształtowała nasz kraj i kontynent europejski².

Choć z punktu widzenia systemu ochrony bezpieczeństwa państwa, tak zarysowana działalność identytarystów może wydać się bardziej "pokojowa" aniżeli wielokrotnie delegalizowanych neonazistowskich braterstw w stylu Weisse Wölfe Terrorcrew czy skrajnie prawicowych organizacji terrorystycznych, jak słynne NSU (Nationalsozialistischer Untergrund), przy bliższym zapoznaniu się z programem ruchu okazuje się jednak, że propagowane przez nich hasła dalekie są od tej dobrze brzmiącej samoprezentacji, na którą natrafić można w sieci.

² *Wer oder was ist die Identitäre Bewegung?*, strona internetowa Identitäre Bewegung, online: <https://www.identitaere-bewegung.de/category/faq/>, (data dostępu: 17.08.2017).

Niemiecki odłam ruchu powstał w 2012 r., wyraźnie inspirowany francuskim odpowiednikiem (Le Bloc identitaire) i przybrał początkowo mało sformalizowaną formę grupy na portalu społecznościowym Facebook. Na początku swojej działalności propaganda polityczna niemieckiego ruchu opierała się w głównej mierze o materiały zaczerpnięte właśnie z Francji³. Upowszechniano przede wszystkim najważniejszy manifest europejskich identytarystów czyli tzw. "deklarację wojny"⁴ w postaci videoklipu. Stopniowo włączano do programu kolejne elementy, ściślej związane z sytuacją panującą w Niemczech. Po dwóch latach aktywności w Internecie, niemieccy zwolennicy identytaryzmu zalegalizowali swoją działalność tworząc stowarzyszenie o nazwie Identitäre Bewegung Deutschland e.V. Członkowie ruchu wydają się być dumni z obrania takiej pozaparlamentarnej formy działalności. Piszą na ten temat w następujący sposób:

Widzimy siebie przede wszystkim jako pozaparlamentarną opozycję. Jako polityczny aktor wpływamy na opinię publiczną w tym kraju i definiujemy ją (...). Występujemy przy tym zawsze jako niezależni od jakichkolwiek partii politycznych⁵.

Liczbę członków szacuje się na ok. 300⁶ do 400⁷ osób. Zwolenników ruchu może być jednak znacznie więcej. Na dzień dzisiejszy⁸ ruch ma ponad 62 tys. obserwujących na portalu społecznościowym Facebook.

³ A. Pfahl-Traugher, *Was ist die „Identitäre Bewegung“?*, Humanistischer Pressedienst, 27.04.2017, online: <https://hpd.de/artikel/identitaere-bewegung-14359>, (data dostępu: 17.08.2017).

⁴ *Generation Identitaire – A Declaration of War from the Youth of France*, online: <https://www.youtube.com/watch?v=kqybsUqkOWs>, (data dostępu: 17.08.2017).

⁵ *Wo steht ihr politisch?*, strona internetowa Identitäre Bewegung, online: <https://www.identitaere-bewegung.de/category/faq/>, (data dostępu: 17.08.2017).

⁶ Niedersächsisches Ministerium für Inneres und Sport – Verfassungsschutz, *Identitäre Bewegung Deutschland (IBD). Ideologie & Aktionsfelder*, online: <https://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/pb-rechtsextremismus/publikationen-landesbehoerden-rechtsextremismus/broschuere-ni-2016-11-identitaere-bewegung-deutschland>, s. 13, (data dostępu: 18.08.2017).

⁷ *Identitäre Bewegung Deutschland (IBD). Ideologie & Aktionsfelder*, online: <https://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/pb-rechtsextremismus/publikationen-landesbehoerden-rechtsextremismus/broschuere-ni-2016-11-identitaere-bewegung-deutschland>, s. 13, (data dostępu: 18.08.2017).

⁸ *Identitäre Bewegung Deutschland (IBD). Ideologie & Aktionsfelder*, online: <https://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/pb-rechtsextremismus/publikationen-landesbehoerden-rechtsextremismus/broschuere-ni-2016-11-identitaere-bewegung-deutschland>, s. 13, (data dostępu: 18.08.2017).

Sama nazwa ruchu wskazuje na przywiązanie jego członków do idei tożsamości (w języku angielskim: *identity*, w języku niemieckim: *Identität*), która pozostaje w ścisłym związku z siłą, potęgą danego państwa bądź narodu. Jak można przeczytać na wspomnianej stronie internetowej ruchu, tożsamość człowieka składa się z kombinacji historycznych, biograficznych, kulturalnych, religijnych i społecznych związków, które formują się w procesie socjalizacji. W trakcie tego procesu kształtują się także relacje tożsamości z innymi ludźmi, a najważniejszym z nich jest aspekt etnokulturowy⁹. Jak piszą identytaryści jest on najistotniejszy także w działaniach politycznych, a jego obrona stanowi *clou* ich działalności i jest logiczną konsekwencją prawa każdego narodu do ochrony swojej tożsamości kulturowej. Wszystkie narody zaś, właśnie poprzez swoje charakterystyczne cechy etniczne i kulturowe są wyjątkowe i równe¹⁰.

Obecny problem z punktu widzenia ruchu identytarystów polega na ucisku jednych grup etnicznych przez drugie, wywołanym masową migracją, globalizacją, ale także islamizacją wynikającą z tych dwóch poprzednich, co wykażą także zamieszczone w dalszej części tekstu przykła-

⁷ K. Biermann, P. Faigle, A. Geisler i in., *Die Scheinriesen*, „Zeit Online“, 26.04.2017, online: <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-04/identitaere-bewegung-rechtsextremismus-neonazis-mitglieder>, (data dostępu: 18.08.2017).

⁸ To jest 18 sierpnia 2017 r. Mowa o grupie ogólnoniemieckiej: Identitäre Bewegung – Deutschland. Identytaryści w niemal każdym regionie i większym mieście mają także osobne grupy w portalu Facebook.

⁹ *Was heißt für euch eigentlich „Identität“?*, strona internetowa Identitäre Bewegung, online: <https://www.identitaere-bewegung.de/category/faq/>, (data dostępu: 17.08.2017).

¹⁰ Tak skonstruowany pogląd ruchów Nowej Prawicy na problem i rolę etniczności określa się mianem etnopluralizmu. Więcej na ten temat m.in. w: Niedersächsisches Ministerium für Inneres und Sport – Verfassungsschutz, *Identitäre Bewegung Deutschland (IBD). Ideologie & Aktionsfelder*, online: <https://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/pb-rechtsextremismus/publikationen-landesbehoerden-rechtsextremismus/broschuere-ni-2016-11-identitaere-bewegung-deutschland>, (data dostępu: 15.08.2017); S. Salzborn, *Renaissance of the New Right in Germany? A discussion of New Right Elements in German Right-wing Extremism Today*, „German Politics and Society” 2/2016; G. Hentges, G. Kökgiran, K. Nottbohm, *Die Identitäre Bewegung Deutschland (IBD) – Bewegung oder virtuelles Phänomen?*, „Forschungsjournal Soziale Bewegungen”, 3/2014.

dy. To właśnie przeciwko tym zagrożeniom skierowana jest aktywność ruchu walcząca o to, by „również za 100 lat europejska tożsamość mogła rościć sobie prawo do własnej egzystencji”¹¹. Jak gdyby w obawie przed oczekiwaną krytyką identytaryści dodają:

Takie merytoryczne umiejscowienie gwarantuje odrzucenie rasizmu i szowinizmu, ponieważ chodzi nam o podkreślenie prawa każdego narodu i każdej kultury do obrony tożsamości, odrzucamy natomiast zarówno uznanie, jak i dewaluację jakiegokolwiek konkretnej wspólnoty etnokulturowej¹².

Identytaryści wydają się nie zauważać, że również nadmierne umiłowanie własnej tradycji i kultury rzutuje na obraz pozostałych tradycji i kultur. Identytarystyczne ujęcie równości różnych tożsamości etnicznych i narodowych wiedzie niektórych badaczy do stwierdzenia, że w przypadku tej ideologii mamy do czynienia nie z ekspansywnym, lecz z defensywnym ujęciem nacjonalizmu etnicznego i w tym tkwi podstawowe rozróżnienie tejże ideologii od historycznego narodowego socjalizmu¹³. Zauważalne jest także odcięcie od nazistowskiego rozumienia ras.

Zarówno niemiecka, jak i europejska tożsamość w oczach identytarystów znajduje się w stanie zagrożenia na wielu płaszczyznach. Do wspomnianych elementów zagrożenia zewnętrznego, dodają oni jeszcze cały szereg słabości wewnątrz granic Europy i w samych granicach Niemiec. Wrogiem idei tożsamości narodowej są dla nich zarówno idee globalizacji i multikulturalizmu, jak i wszyscy ci, którzy te idee na terenie Niemiec

¹¹ *Was heißt für euch...*, op.cit.

¹² Ibidem.

¹³ M. Brumlik, *Zur Aktualität der identitären Ideologie. Die Vordenker einer neuen rechten Intrnationale*, Heinrich Böll Stiftung, kwiecień 2017, online: https://www.boell.de/sites/default/files/boell_brief-zur-aktualitaet-der-identitaeren-ideologie.pdf, s. 6 (data dostępu: 17.08.2017).

propagują – zwłaszcza rządzący i media. Obce wzorce kulturowe i zagraniczne wpływy, zdaniem identytarystów, negatywnie oddziałują na tożsamość Niemców. Od momentu rozpoczęcia kryzysu migracyjnego – a wtedy to właśnie Identitären Bewegung po raz pierwszy dał o sobie znać – zagrożenia przestały mieć jedynie nieuchwytną, ideową formę, ale poniekąd zmaterializowały się w postaci przybywających do RFN uchodźców i imigrantów, przeciwko którym skierowana została aktywność ruchu¹⁴.

Elementy kulturowe w identytarystycznym przekazie politycznym

W niedawno wydanej analizie niemieckiej fundacji Heinrich'a Böll'a czytamy, że ruchom związanym z prądem Nowej Prawicy zależy na „emocjonalizacji dyskursu politycznego”¹⁵. Dla osiągnięcia tego celu sięgają po wiele elementów kulturowych zawierających w sobie motyw walki, obrony, starcia dobra i zła. Tak jak w przypadku francuskiego odpowiednika ruchu, niemiecki Identitäre Bewegung kreuje swój wizerunek przy użyciu mieszanki zarówno „elementów popkulturowych, jak i postawy wyrafinowanych intelektualistów”¹⁶. W ten sposób zrywają z wizerunkiem typowych bojówkarskich neonazistów, mogą jednak dla młodego odbiorcy okazać się zdecydowanie ciekawszą alternatywą w stosunku tradycyjnych partii prawicy czy ugrupowań konserwatywnych.

¹⁴ Niemiecki Federalny Urząd do Spraw Migracji i Uchodźców (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) podaje, że liczba zdolnych do pracy imigrantów przybywających do Niemiec wzrosła z ok. 30 tys. w 2010 r. do ok. 50 tys. w 2016 r. Liczba azylantów wzrosła natomiast z ok. 49 tys. w 2010 r. do ponad 745 tys. w 2016 r. Był to zatem wzrost ponad 15-krotny. Zob. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, *Das Bundesamt in Zahlen 2016*, Norymberga 2017, online: http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/bundesamt-in-zahlen-2016.pdf?__blob=publicationFile, (data dostępu: 17.08.2017).

¹⁵ M. Brumlik, *Zur Aktualität der identitären Ideologie*, s. 3.

¹⁶ F. Jago-Bowler, *Aggressive Abgrenzer*, „Der Tagesspiegel”, 15.05.2017, online: <http://www.tagesspiegel.de/kultur/identitaere-bewegung-aggressive-abgrenzer/19806122-all.html>, (data dostępu: 17.08.2017).

Identytarystyczna propaganda usiłuje przedstawić odbiorcom wizję zbliżającej się wojny wynikającej z nasilających się napięć pomiędzy rywalizującymi ideami i kulturami. Wzbudzaniu poczucia strachu i niepewności towarzyszy kreacja własnej grupy jako organizacji zdolnej do ochrony społeczeństwa, mającej odpowiednią motywację i siły do podjęcia nieuniknionej walki. Swoją wizję świata członkowie i zwolennicy *Identitäre Bewegung* propagują zarówno poprzez internetowe wpisy, blogi i videoklipy, jak i coraz częściej poprzez happeningi organizowane w przestrzeni publicznej. Sięganie po formę happeningu lub flashmobu skłania niektórych komentatorów do szukania identytarystycznej inspiracji w działalności skrajnej lewicy czy też organizacji ekologicznych w stylu Greenpeace¹⁷.

W przeciwieństwie do wielu innych grup o poglądach skrajnych, identytaryści nie kryją się ze swoją przynależnością do konkretnej organizacji. Zawsze towarzyszą im symbole ruchu, z czego najistotniejszym jest symbol greckiej litery lambda w kolorze żółtym na czarnym tle. Odnosi się ona do symbolu wojowników spartańskich, a zwłaszcza do ich niezłomnej, antycznej walki z Persami pod Termopilami. Naukowcy badający zjawisko identytaryzmu wskazują, z jednej strony na fascynację motywem wojny oraz przemocą¹⁸, z drugiej zaś na posługiwanie się dychotomią przyjaciół-wróg. Tak jak Spartanie – „swoi”, Europejczycy, walczyli z Persami – „obcymi”, przedstawicielami innej kultury i tradycji, tak samo współcześni identytaryści kreują siebie na jedynych słusznych przedstawicieli kultury europejskiej i sytuują się w opozycji do przybyszów z zewnątrz. W swojej retoryce identytaryści sięgają także po inne elementy kulturowe i historyczne, wśród których na szczególną uwagę zasługuje posługiwanie się terminem rekonkwisty. Choć nawiązuje on w sposób bezpośredni do wydarzeń

¹⁷ A. Pfahl-Traughber, *Was ist die „Identitäre Bewegung“*, op.cit.

¹⁸ Ibidem.

historycznych, średniowiecznej walki Europejczyków z Arabami, identytaryści usiłują zaprezentować tę ideę w nowy sposób. Obranie takiej terminologii tłumaczą oni na swojej stronie internetowej w następujący sposób:

Umiłowanie do tego, co własne i świadomość naszej etnokulturowej tożsamości to sprawy oczywiste, których nie powinniśmy się wstydzić. Chcemy, aby patriotyzm stał się społecznie akceptowaną wartością (...) ¹⁹.

Zarówno lambda, postać Spartanina, jak i termin rekonkwista pojawiają się na banerach, koszulkach i naklejkach, sprzedawanych w sklepie internetowym ruchu, którymi posługują się jego członkowie i zwolennicy. Identytaryści często rozdają je także przechodniom podczas swoich happeningów. Gadzety dostępne na ich portalu zawierają obecnie następujące hasła: „Europejska rekonkwista” (z budynkiem Akropolu w tle), „Rewolta zamiast Wielkiej Wymiany”, „Multikulti to kłamstwo” (z zarysem kobiet w muzułmańskich nakryciach głowy w tle), „Z miłości do swoich” (ze zdjęciem młodej dziewczyny o europejskim wyglądem w tle), „Zakochany w ojczyźnie”, „Umiłowanie ojczyzny nie jest przestępstwem” czy też „Broń się, to jest twój kraj!” ²⁰.

Oprócz udostępniania ulotek i wlepek z widniejącymi na nich symbolami i hasłami ruchu, identytaryści coraz częściej pojawiają się w przestrzeni publicznej z bardziej wyrafinowanymi formami protestu. Przykładowo, w marcu 2016 r. w niemieckiej Saksonii, identytaryści wyrazili swoje niezadowolenie z możliwości dopuszczenia imigrantów od dawna zamieszkających w regionie do głosowania w wyborach do lokalnego

¹⁹ *Was bedeutet der Begriff „Reconquista“?*, strona internetowa Identitäre Bewegung, online: <https://www.identitaere-bewegung.de/category/faq/>, (data dostępu: 18.08.2017)..

²⁰ Sklep internetowy ruchu Identitäre Bewegung, online: <http://www.ibladen.de/>, (data dostępu: 17.08.2017).

Landtagu. Noc przed próbnymi wyborami zamurowali wejście do jednego z lokali wyborczych, inny zaś oplekli solidnymi łańcuchami. W internecie tłumaczyli, że akcja miała wymiar symboliczny i była wyrazem sprzeciwu przeciwko mieszaniu się niemieckiego narodu z nielegalnymi imigrantami²¹. W lipcu 2016 r. identytaryści z Frankfurtu nad Menem przeprowadzili akcję propagandową, polegającą na malowaniu kredą rysunków ciał na chodnikach znajdujących się w pobliżu najważniejszych budynków miasta. Miały one przypominać zarysy przygotowywane przez policjantów w miejscach zbrodni. Kontury ciał umazane były także czerwoną farbą, symbolizującą krew. Każdemu konturowi towarzyszył napis „Integracja jest kłamstwem”²². Hapenning miał rzekomo uświadamiać mieszkańcom Niemiec niebezpieczeństwa wynikające z przyjmowania nielegalnych imigrantów. Ruch znany jest także z wielokrotnie powtarzanych akcji rozdawania niemieckim kobietom na ulicach miast gazu pieprzowego, jako środka obrony przez wzrastającą przestępczością i potencjalnymi napaściami ze strony imigrantów i azylantów przybywających z Bliskiego Wschodu²³.

Nie wszystkie akcje identytarystów mają jednak za zadanie uświadamiać niemieckie społeczeństwo na temat potencjalnych zagrożeń wynikających z imigracji i integracji. Część z nich skierowana jest bezpośrednio przeciwko partiom i politykom, którzy mają wpływ na podejmowanie decyzji związanych z polityką bezpieczeństwa i polityką migracyjną. Niemal wszystkie publikacje dotyczące niemieckiego Identitäre Bewegung wspo-

²¹ T. Steppard, *Mauer vor Wahllokal – keine Konsequenzen*, „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, 08.02.2017, online: <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/identitaere-bewegung-mauer-vor-wahllokal-keine-konsequenzen-14824597.html>, (data dostępu: 18.08.2017).

²² H. Voigts, *Rechte Propaganda in der Innenstadt*, „Frankfurter Rundschau”, 28.07.2016, online: <http://www.fr.de/frankfurt/identitaere-bewegung-rechte-propaganda-in-der-innenstadt-a-327711>, (data dostępu: 18.08.2017).

²³ *Mitglieder der identitären Bewegung verteilen Pfefferspray an Frauen*, „Lippische Landes-Zeitung”, 03.08.2016, online: http://www.lz.de/ueberregional/owl/20875437_Mitglieder-der-identitaeren-Bewegung-verteilen-Pfefferspray-an-Frauen.html, (data dostępu: 18.08.2017).

minają ich słynną już akcję wspięcia się na Bramę Brandenburską z napisem „Bezpieczne granice – bezpieczna przyszłość”, będącą apelem o uszczelnienie europejskich granic przed napływem nielegalnych imigrantów²⁴. Mniej znane akcje skierowane przeciwko niemieckim rządzącym to np. okupacja berlińskiego budynku partyjnego rządzącej SPD w czerwcu 2015 r. i rozwieszenie baneru z napisem: „Zatrzymajcie Wielką Wymianę: Spadek przyrostu naturalnego. Masową imigrację”²⁵. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku rozwieszenia identytarystycznego baneru na budynku partyjnym partii Zielonych. Identytaryści sugerowali nim, że partia rzekomo walcząca o takie same prawa dla wszystkich ludzi, w tym także równości praw kobiet i mężczyzn, zapomniła o prawach niemieckich kobiet i skupiła się na propagowaniu idei multikulturalizmu²⁶. Niemiecki odłam identytarystów w ostatnich miesiącach bierze także udział w paneuropejskiej identytarystycznej misji o nazwie „Defend Europe”, prowadzonej na Morzu Śródziemnym. Jej zadaniem jest powstrzymywanie statków organizacji pozaparlamentarnych, które – zdaniem identytarystów – przy współpracy z nielegalnymi handlarzami z Afryki i Bliskiego Wschodu, pod pretekstem pomocy migrantom, przyczyniają się do zwiększenia napływu przesiedleńców ze wszystkimi tego negatywnymi konsekwencjami²⁷.

²⁴ *Rechte Aktivisten besetzen Brandenburger Tor*, „*Franfurter Allgemeine Zeitung*“, 27.08.2016, online: <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/rechtsextremismus/identitaere-bewegung-rechte-aktivisten-besetzen-brandenburger-tor-14408266.html>, (data dostępu: 18.08.2017).

²⁵ *Rechte besetzen Balkon der Berliner SPD-Zentrale*, „*Berliner Morgenpost*“, 29.06.2015, online: <https://www.morgenpost.de/berlin/article205426829/Rechte-besetzen-Balkon-der-Berliner-SPD-Zentrale.html>, (data dostępu: 18.08.2017).

²⁶ *Identitäre besetzen Balkon von Grünen-Geschäftsstelle*, „*Berliner Morgenpost*“, 19.11.2016, online: <https://www.morgenpost.de/bezirke/mitte/article208754229/Identitaere-besetzen-Balkon-von-Gruenen-Geschaefsstelle.html>, (data dostępu: 18.08.2017).

²⁷ *Mission: Defend Europe*, strona internetowa *Identitäre Bewegung*, online: <https://www.identitaere-bewegung.de/kampagnen/mission-defend-europe/>, (data dostępu: 18.08.2017).

Wszystkie wspomniane kampanie przeprowadzane są w myśl idei obrony przed Wielką Wymianą – wymieszaniem się grup o różnym pochodzeniu etnicznym i kulturowym. Identytaryści nie widzą w tej wymianie żadnych pozytywnych skutków, wręcz przeciwnie: upatrują w niej największego zagrożenia dla najistotniejszej dla nich idei – idei tożsamości narodowej i etnicznej. Jak podsumowuje Armin Pfahl-Traughber „wszystko to brzmi wprawdzie inaczej niż (hasło) »obcokrajowcy – won!«, ma jednak w konsekwencji taki sam efekt”²⁸. W rocznym raporcie na temat ochrony konstytucji, zauważono także, że w działalności Identitäre Bewegung ciężko dostrzec świadomość różnic pomiędzy zintegrowanymi muzułmanami a islamistami²⁹. Wymienione powyżej akcje protestacyjne wymierzone były zarówno przeciwko migrantom od lat mieszkającym w Niemczech (przykład blokady lokalu wyborczego), jak i przeciwko tym wszystkim, którzy są dopiero w drodze do Europy w celu uzyskania azylu. Należy zatem stwierdzić, że identytaryści nie akceptują polityki integracji i asymilacji z jakimikolwiek przedstawicielami grup etnicznie odmiennych. W przybyściach z zewnątrz widzą zagrożenie dla porządku publicznego, ale także dla przedstawicieli grupy własnej, zwłaszcza rdzennie niemieckich kobiet. Przedstawicielom władzy i mediów, a zwłaszcza kanclerz Angeli Merkel, przypisują winę za nieszczelność granic i uleganie presji ze strony społeczności międzynarodowej, dążącej do sprawiedliwego i sprawnego rozwiązania kryzysu migracyjnego. Wszystko to zaś czynią w imię idei tożsamości.

²⁸ A. Pfahl-Traughber, *Was ist die „Identitäre Bewegung“*, op.cit.

²⁹ Bundesministerium des Innern, op.cit., s. 58.

Podsumowanie

Na fakt, że współczesne Niemcy przeżywają w pewnym sensie kryzys swojej tożsamości narodowej wskazują nie tylko głosy z prawej strony sceny politycznej. Minister Spraw Wewnętrznych RFN, Thomas de Maiziére, odniósł się do tego problemu publikując w 2017 r. dziesięciopunktowy katalog kultury dominującej, bądź też inaczej kultury rdzennej (Leitkultur). Zaliczył do niego takie elementy jak np. przywiązanie do kultury kompromisu, zbiorowa pamięć narodowa, ale także poczucie przynależności do Zachodu, czy też gest podania ręki na powitanie. Poczucie konieczności spisania elementów kształtujących tożsamość obywatela Niemiec, choć stanowiące logiczną konsekwencję masowej imigracji przedstawicieli innych kultur do RFN, wskazuje na fakt, że elementy te być może nie są oczywiste. Identytaryści wydają się zatem nie tyle odwoływać do nieracjonalnego lub wątpliwego problemu, ile do, być może, najistotniejszego z punktu widzenia społeczeństwa niemieckiego. Identitäre Bewegung adresuje także wątpliwości płynące z nieadekwatności pojęcia tożsamości narodowej czy też narodu, w ich dotychczasowym rozumieniu. Próbuje kształtować je odpowiednio do zmieniającej się rzeczywistości politycznej i społecznej, skupiając się przede wszystkim na ich walorach etnicznych i kulturowych.

Choć niemieckie służby porządku publicznego nie podjęły radykalnych kroków w celu delegalizacji ruchu identytarystów, wiele wskazuje na jego antydemokratyczny charakter. Zdaniem komentatorów do ich politycznej wizji „oprócz etnicznego zamknięcia państwa narodowego” zalicza się również:

zapobieganie imigracji, wykluczanie islamu i zwalczanie liberalnego a **przez to także** multikulturowego społeczeństwa, z czym w pierwszej kolejności związane jest odrzucenie praw człowieka³⁰.

Balansowanie na granicy wyznaczonej przez zasady demokracji, połączone z odnoszeniem się do istotnych z punktu widzenia społeczeństwa problemów politycznych i społecznych, przy wykorzystaniu silnie oddziałujących elementów kulturowych w przekazie publicznym, to taktyka obrona przez współczesnych identytarystów. Na ile okaże się ona skuteczna, pokaże z pewnością rozwój wydarzeń w najbliższych miesiącach zarówno w Niemczech, jak i w całej Europie. Wykaże on także, w jakim stopniu społeczeństwo niemieckie podatne jest na identytarystyczne rozumienie narodowości i tożsamości.

Agata Kałabunowska - studentka studiów doktoranckich z dziedziny nauk politycznych w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Absolwentka X edycji rocznego programu Akademii Młodych Dyplomatów w Europejskiej Akademii Dyplomacji w Warszawie. Dwukrotna stypendystka programu Erasmus na Freie Universität Berlin i wielokrotna stypendystka stypendium Rektora UJ dla najlepszych studentów. W dziedzinie nauk politycznych interesuje się przede wszystkim historią dyplomacji, zjawiskiem ekstremizmu politycznego, myślą polityczną skrajnej prawicy, historią i bieżącą polityką Republiki Federalnej Niemiec. Autorka tekstów naukowych poświęconych ugrupowaniom protestu i ruchom skrajnej prawicy, m.in. *Skrajna prawica a religia*

³⁰ M. Brumlik, *Zur Aktualität der identitären Ideologie. Die Vordenker einer neuen rechten Internationale*, op. cit., s. 6.

i Kościół katolicki w Polsce – wyjątek czy reguła w badaniach nad ekstremizmem politycznym? w publikacji: *Naród w służbie Kościoła – Kościół w służbie Narodu. Więzy, relacje i zależności w XX i XXI wieku*”, red. P. Łubiński; *Niemieckie ugrupowania protestu i ich przywódcy jako przykład odpowiedzi społeczeństwa na wyzwania współczesności* w publikacji: *Przywódcy polityczni wobec współczesnych zagrożeń. Wyzwania dla przywódców i partii politycznych*, red. M. Hartliński.